

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 19ης Μαρτίου 1964*

Στην υπόθεση 75/63,

M. K. H. Unger, σύζυγος **R. Hoekstra**, κάτοικος, όπως και ο σύζυγός της,
Woustraat 5, III Άμστερνταμ, επικουρούμενη από τον **W. de Valk**, Ουτρέχτη,

εφεσείουσα,

κατά

Bestuur der Bedrijfsvereniging voor Detailhandel en Ambachten, Nijenoord 1 A,
Ουτρέχτη, εκπροσωπούμενου από τον νομικό του σύμβουλο, **R. H. van der Meer**,
Ουτρέχτη,

εφεσιβλήτου,

που αφορά αίτηση ερμηνείας υποβληθείσας στο Δικαστήριο δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της ΕΟΚ από τον προεδρεύοντα του Centrale Raad van Beroep, ολλανδικού δικαστηρίου τελευταίου βαθμού σε θέματα κοινωνικής ασφαλίσεως, με Διάταξη που εκδόθηκε στο πλαίσιο υποθέσεως που εκκρεμεί ενώπιον του δικαστηρίου αυτού με την οποία ζητείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί των ακολούθων ερωτημάτων:

«Πώς πρέπει να ερμηνευθεί η Συνθήκη και οι πράξεις που εκδίδονται εις εκτέλεσίν της, ιδίως δε ο ανωτέρω κανονισμός (δηλαδή, ο κανονισμός 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ περί κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων *Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen* της 16ης Δεκεμβρίου 1958, σ. 561 και επ.), και ειδικότερα η προαναφερθείσα διάταξη (δηλαδή το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 3); Ορίζεται, ειδικότερα, η έννοια του εργαζόμενου μισθωτού ή εξομοιούμενου προς αυτόν από τις νομοθε-

* Γλώσσα διαδικασίας: η ολλανδική.

σίες των κρατών μελών ή έχει υπερεθνικό περιεχόμενο; Στη δεύτερη περίπτωση, ποιο είναι το περιεχόμενο αυτό καθόσον χρειάζεται για να κριθεί αν το προαναφερθέν άρθρο 19, παράγραφος 1, εμποδίζει τη μη καταβολή εξόδων υγειονομικής περιθάλψεως σε πρόσωπα τα οποία, κατά τα διαπιστωθέντα από το ολλανδικό δικαστήριο, βρίσκονται στην κατάσταση που διαπιστώθηκε ότι βρίσκεται η προσφεύγουσα;»

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους A. M. Donner, Πρόεδρο, Ch. L. Hammes και A. Trabucchi, προέδρους τμήματος, L. Delvaux, R. Rossi, R. Lecourt και W. Strauss (εισηγητή δικαστή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Lagrange
γραμματέας: A. van Houtte

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

(το μέρος που περιέχει τα περιστατικά παραλείπεται)

Σκεπτικό

Το Centrale Raad van Beroep υπέβαλε νομότυπα στο Δικαστήριο αίτηση ερμηνείας δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ.

1) Με το ερώτημα που υποβλήθηκε από το εν λόγω δικαστήριο ζητείται από το Δικαστήριο να αποφανθεί επί του αν η έννοια του «εργαζομένου μισθωτού ή εξομοιουμένου προς αυτόν» που χρησιμοποιείται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 3, ορίζεται από τη νομοθεσία καθενός από τα κράτη μέλη ή από το κοινοτικό δίκαιο ως έχουσα υπερεθνικό περιεχόμενο.

Ο κανονισμός 3 εκδόθηκε κατ' εφαρμογή του άρθρου 51 της Συνθήκης ΕΟΚ, κατά το οποίο το Συμβούλιο «λαμβάνει στον τομέα της κοινωνικής ασφαλίσεως τα αναγκαία μέτρα για την εγκαθίδρυση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων», με τη θέσπιση «ιδίως» ενός συστήματος που να εξασφαλίζει

στους ενδιαφερομένους, μεταξύ άλλων πλεονεκτημάτων, «τον συνυπολογισμό όλων των περιόδων που λαμβάνονται υπόψη από τις διάφορες εθνικές νομοθεσίες για την κτήση και τη διατήρηση του δικαιώματος προς λήψη παροχών, όπως και για τον υπολογισμό του ύψους αυτών».

Επομένως, η απάντηση στο υποβληθέν ερώτημα εξαρτάται κυρίως από το κοινοτικό ή μη περιεχόμενο των διατάξεων της Συνθήκης, από τις οποίες ο εν λόγω κανονισμός άντλησε, στον βαθμό που οι διατάξεις αυτές επιδρούν στο πεδίο της κοινωνικής ασφαλίσεως, την έννοια του «εργαζομένου μισθωτού ή εξομοιούμενου προς αυτόν».

Το άρθρο 51 περιλαμβάνεται στο κεφάλαιο που έχει τίτλο «Οι εργαζόμενοι» και στον τίτλο III («Η ελεύθερη κυκλοφορία των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων») του δευτέρου μέρους της Συνθήκης («Οι βάσεις της Κοινότητας»).

Η εγκαθίδρυση όσο το δυνατόν πληρέστερης ελευθερίας στην κυκλοφορία των εργαζομένων, η οποία αποτελεί μία από τις «βάσεις» της Κοινότητας, συνιστά, επομένως, τον κύριο σκοπό του άρθρου 51 και, ως εκ τούτου, αποτελεί γνώμονα ερμηνείας των κανονισμών που εκδίδονται κατ' εφαρμογή του εν λόγω άρθρου.

Η Συνθήκη, θεσπίζοντας με τα άρθρα 48 έως 51 την ελεύθερη κυκλοφορία των «εργαζομένων», προσέδωσε, από το γεγονός αυτό, στον εν λόγω όρο κοινοτικό περιεχόμενο.

Εάν ο όρος αυτός υπαγόταν στο εσωτερικό δίκαιο, κάθε κράτος θα είχε τη δυνατότητα να τροποποιεί το περιεχόμενο της εννοίας του «διακινουμένου εργαζομένου» και να αποκλείει κατά τη βούλησή του από την προστασία που παρέχει η Συνθήκη ορισμένες κατηγορίες προσώπων.

Άλλωστε, κανένα στοιχείο στα άρθρα 48 έως 51 της Συνθήκης δεν οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι διατάξεις αυτές αφήνουν τον ορισμό της εννοίας του «εργαζομένου» στις εθνικές νομοθεσίες.

Αντίθετα μάλιστα, το γεγονός ότι το άρθρο 48, παράγραφος 2, αναφέρει ορισμένα στοιχεία της εννοίας του «εργαζομένου», όπως την απασχόληση και την αμοιβή, δείχνει ότι η Συνθήκη αποδίδει στην εν λόγω έννοια κοινοτικό περιεχόμενο.

Επομένως, τα άρθρα 48 έως 51 θα στερούνταν οποιασδήποτε σημασίας και οι προαναφερθέντες σκοποί της Συνθήκης θα ματαιώνονταν αν το περιεχόμενο ενός τέτοιου όρου μπορούσε να καθορίζεται μονομερώς και να τροποποιείται από το εσωτερικό δίκαιο.

Συνεπώς, η έννοια του «εργαζομένου» που περιέχεται στα προαναφερθέντα άρθρα αποτελεί έννοια όχι του εσωτερικού δικαίου, αλλά του κοινοτικού δικαίου.

Η έκφραση «εργαζόμενος μισθωτός ή εξομοιούμενος προς αυτόν» που χρησιμοποιείται στον κανονισμό 3 δεν έχει νόημα παρά εντός του πλαισίου και των ορίων της έννοιας του «εργαζομένου» που προβλέπεται στη Συνθήκη, στην εφαρμογή της οποίας περιορίζεται ο εν λόγω κανονισμός.

Επομένως, η έκφραση αυτή, η οποία αποσκοπεί στην αποσαφήνιση της έννοιας του «εργαζομένου» για τους σκοπούς του κανονισμού 3, έχει, όπως και η τελευταία, κοινοτικό περιεχόμενο.

Και αν ακόμα υποθεθεί ότι η έκφραση «εργαζόμενος μισθωτός ή εξομοιούμενος προς αυτόν» απαντούσε στη νομοθεσία καθενός από τα κράτη μέλη, θα μπορούσε να μην έχει παντού την ίδια έννοια και λειτουργία, με συνέπεια να είναι αδύνατον να προσδιοριστεί το περιεχόμενό της με παραπομπή στις παρεμφερείς εκφράσεις που ενδεχομένως θα υπήρχαν στις εθνικές νομοθεσίες.

Επομένως, η έννοια του «εργαζομένου μισθωτού ή εξομοιούμενου προς αυτόν» έχει κοινοτικό περιεχόμενο και αναφέρεται σε όλους εκείνους οι οποίοι, υπό την ιδιότητά τους αυτή και ανεξαρτήτως του πώς χαρακτηρίζονται, καλύπτονται από τα διάφορα εθνικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης.

2) Το Centrale Raad με το δεύτερο σκέλος του ερωτήματός του ερωτά το Δικαστήριο, στην περίπτωση κατά την οποία θα αποδιδόταν στην επίδικη έκφραση κοινοτικό περιεχόμενο, ποιο είναι το περιεχόμενο αυτό, καθόσον χρειάζεται για να κριθεί αν το προαναφερθέν άρθρο 19, παράγραφος 1, εμποδίζει τη μη καταβολή εξόδων υγειονομικής περιθάλψεως σε πρόσωπα ευρισκόμενα σε όμοια με την υπό κρίση κατάσταση.

Τόσο από τη Συνθήκη όσο και από τον κανονισμό 3 προκύπτει ότι ο προστατευόμενος «εργαζόμενος» δεν είναι αποκλειστικά εκείνος ο οποίος απασχολείται τώρα.

Το άρθρο 48, παράγραφος 3, αφορά επίσης τους ιδιώτες οι οποίοι ενδεχομένως «παραμένουν στην επικράτεια ενός κράτους μέλους και μετά την άσκηση σ' αυτό ορισμένης εργασίας(...)».

Το άρθρο 4 του κανονισμού 3 αναφέρεται στους εργαζομένους μισθωτούς ή εξομοιούμενους προς αυτούς οι οποίοι υπάγονται «ή υπήχθησαν» στη νομοθεσία ενός ή περισσότερων από τα κράτη μέλη.

Επομένως, η Συνθήκη και ο κανονισμός 3 δεν επιδίωξαν να προστατεύσουν αποκλειστικά και μόνο τον τωρινό εργαζόμενο, αλλά αποσκοπούσαν λογικά να προστατεύσουν και εκείνον ο οποίος αφού άφησε την εργασία του ενδέχεται να ανέλαβε κάποια άλλη.

Όταν το εσωτερικό δίκαιο παρέχει στα πρόσωπα που απώλεσαν την εργασία τους τη δυνατότητα να υπαχθούν προαιρετικά στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης των μισθωτών και η δυνατότητα αυτή προσχωρήσεως προσφέρθηκε και έγινε δεκτή, το σχετικό μέτρο μπορεί, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, να θεωρηθεί ότι σκοπό έχει να προστατεύσει τους ενδιαφερομένους υπό την ιδιότητά τους ως «εργαζομένων» κατά την έννοια της Συνθήκης και να τους παράσχει παράλληλα τις εγγυήσεις του κανονισμού 3.

Αυτό συμβαίνει στην περίπτωση που το ανωτέρω δικαίωμα παρέχεται στους ενδιαφερομένους για το λόγο ότι, αφενός, είχαν προηγουμένως την ιδιότητα του «εργαζομένου» και, αφετέρου, ενδέχεται να ανακτήσουν και πάλι την ιδιότητα αυτή.

Κατά συνέπεια, τα εν λόγω πρόσωπα μπορούν να λογίζονται «εργαζόμενοι μισθωτοί ή εξομοιούμενοι προς αυτούς» κατά την έννοια του κανονισμού 3, δεδομένου, άλλωστε, ότι καμία διάταξη του κανονισμού αυτού δεν αντιτίθεται στην ερμηνεία αυτή.

Εναπόκειται, συνεπώς, στο εθνικό δικαστήριο, μόνο αρμόδιο να ερμηνεύει το εσωτερικό δίκαιο, να κρίνει αν σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση η δυνατότητα υπαγωγής στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης παρασχέθηκε στον ενδιαφερόμενο, συνεπεία της ιδιότητάς του ως «εργαζομένου» την οποία είχε προηγουμένως και αν ο ενδιαφερόμενος εξακολούθησε να υπάγεται σ' αυτό ενόψει ενδεχομένης επαναλήψεως της δραστηριότητας αυτής.

Κάθε «εργαζόμενος μισθωτός ή εξομοιούμενος προς αυτόν» ο οποίος βρίσκεται στην κατάσταση που περιγράφεται στο άρθρο 19, παράγραφος 1, μπορεί να αξιώσει τις παροχές στις οποίες αναφέρεται το άρθρο αυτό.

Η διάταξη αυτή δεν προβλέπει καμία εξαίρεση εις βάρος των ενδιαφερομένων, ιδίως σε σχέση με το λόγο της διαμονής του στο εξωτερικό.

Αποκλείει επίσης την εφαρμογή εσωτερικών κανόνων που εξαρτούν τη χορήγηση των υπό κρίση παροχών, στην περίπτωση διαμονής στο εξωτερικό, από προϋποθέσεις επαχθέστερες εκείνων οι οποίες θα εφαρμόζονταν εάν ο ενδιαφερόμενος ασθενούσε ενώ βρισκόταν στο έδαφος του κράτους στο οποίο υπάγεται ο ασφαλιστικός φορέας.

3) Η Γερμανική Κυβέρνηση έθεσε το ζήτημα μήπως η γερμανο-ολλανδική Συμφωνία περί Κοινωνικής Ασφάλισης, της 29ης Μαρτίου 1951 (*Tractatenblad van het Koninkrijk der Nederlanden*, 1951, αριθμός 57) επιβάλλει να γίνονται δεκτά ένδικα βοηθήματα σαν αυτό που άσκησε η εφεσείουσα.

Το Δικαστήριο, στο πλαίσιο του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, δεν είναι αρμόδιο να ερμηνεύει κανόνες του εσωτερικού δικαίου.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

έχοντας υπόψη τα διαδικαστικά έγγραφα,

αφού άκουσε την έκθεση του εισηγητή δικαστή, τις προφορικές παρατηρήσεις της εφεσείουσας της κύριας δίκης, της Γερμανικής Κυβερνήσεως και της Επιτροπής της ΕΟΚ, καθώς και τις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα,

έχοντας υπόψη τα άρθρα 48 έως 51, 177 και 189 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, το Πρωτόκολλο περί του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας και ιδίως τα άρθρα 20 και 35, τον κανονισμό διαδικασίας του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και ιδίως το άρθρο 69, παράγραφος 1, τον κανονισμό 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ περί της κοινωνικής ασφαλίσεως των διακινουμένων εργαζομένων (*Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen* της 16ης Δεκεμβρίου

1958, σ. 561 και επ.) και ιδίως το άρθρο 19, παράγραφος 1, κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε το Centrale Raad van Beroep και τα οποία διαβιβάστηκαν με έγγραφο του προεδρεύοντος του εν λόγω δικαστηρίου, της 12ης Ιουλίου 1963, αποφαινεται:

- 1) Ο όρος «εργαζόμενος μισθωτός ή εξομοιούμενος προς αυτόν» που χρησιμοποιείται στον κανονισμό 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ περί κοινωνικής ασφάλισης των διακινουμένων εργαζομένων (*Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen* της 16ης Δεκεμβρίου 1958, σ. 561 επ.) έχει, όπως και ο όρος «εργαζόμενος» των άρθρων 48 έως 51, κοινοτικό περιεχόμενο.

- 2) α) Ο όρος αυτός καλύπτει τα πρόσωπα τα οποία, αφού καταρχήν υπήχθησαν υποχρεωτικά στην κοινωνική ασφάλιση ως «εργαζόμενοι» υπήχθησαν στη συνέχεια, υπό την ιδιότητά τους αυτή και λόγω ενδεχομένης επαναλήψεως της δραστηριότητάς τους ως εργαζομένων, σε προαιρετική ασφάλιση εσωτερικού δικαίου διεπόμενη από αρχές ανάλογες προς αυτές της υποχρεωτικής ασφάλισης.

- β) Εναπόκειται στο εθνικό δικαστήριο να κρίνει σε κάθε συγκεκριμένη περίπτωση αν παρασχέθηκε στους ενδιαφερομένους η δυνατότητα αυτή υπό τις προϋποθέσεις που αναφέρονται υπό α.

- 3) α) Οι «εργαζόμενοι μισθωτοί ή εξομοιούμενοι προς αυτούς» οι οποίοι βρίσκονται στην κατάσταση στην οποία αναφέρεται το άρθρο 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 3 του Συμβουλίου της ΕΟΚ απολαύουν των προβλεπόμενων στη διάταξη αυτή δικαιωμάτων, ανεξαρτήτως του λόγου διαμονής τους στο εξωτερικό.

- β) Το άρθρο 19 αποκλείει οποιοδήποτε κανόνα εσωτερικού δικαίου ο οποίος εξαρτά τη χορήγηση των επιδίκων παροχών, στην περίπτωση διαμονής στο εξωτερικό, από προϋποθέσεις επαχθέστερες εκείνων που θα εφαρμόζονταν εάν ο ενδιαφερόμενος ασθενούσε ενώ βρισκόταν στο έδαφος του κράτους στο οποίο υπάγεται ο ασφαλιστικός φορέας.

Αποφασίστηκε στο Λουξεμβούργο στις 19 Μαρτίου 1964.

Donner

Hammes

Trabucchi

Deivaux

Rossi

Lecourt

Strauss

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 19 Μαρτίου 1964.

Ο Γραμματέας
A. A. H. J. Eversen

Ο Πρόεδρος
A. M. Donner